
Ideen om multiverset

HAR DU LEST?

Det gis ut for mange tykke bøker. Selv er jeg en mobil simultanleser som bærer mine bøker med meg slik kvinner drasset rundt på det obligatoriske strikkesøyet før i verden. Forfattere som behersker formatet ”dameveske” (eller enda bedre, ”kåpelomme”) har grepet et viktig poeng.

Den fraktale boogie er på 109 sider, inkludert etterord. Den er et ambisiøst essay om forholdet mellom vitenskap og kultur i lys av de nyeste retningene innenfor dagens naturvitenskap.

Hans-Jørgen Nielsen er en av Nordens store essayister. Han døde i 1991, 50 år gammel. *Den fraktale boogie* ble gitt ut posthumt samme år med undertittelen *Et essay om naturvitenskapen og den nye kulturdebatt*. I den norske utgaven har Helge Rønning et etterord der han skriver: ”Hans-Jørgen Nielsen er det beste intellektuelle uttrykk for den generasjon hvis nå så utskjelte navn er knyttet til det året da alt skulle skje, og intet skjedde – 1968 (. . .) Han var seismograf for de rystelser som preget kulturlivet.”

Den fraktale boogie kan leses både som en introduksjon til sentrale nye naturvitenskapelige teorier og som et oppgjør med det han oppfatter som kulturlivets flørt med de samme teoriene. Han polemiserer spesielt mot forsøkene på å lansere en altomfattende holisme og et generelt paradigmeskifte med utgangspunkt i eksempelvis kaosforskning, Gaia-hypoteser og kvantefysikk. Med tydelig adresse til Ludwig Wittgenstein forsvarer Hans-Jørgen Nielsen det han selv kaller en senmoderne posisjon. ”Det gis ingen helhetsforståelse. Bare erkjennelsens lappeteppes,” skriver han. Ideen om universet er erstattet med *multiverset*, der de sentrale begrepene er mangfold, forskjeller og spill.

Jeg liker å bli underholdt mens jeg blir klokere. Slik er *Den fraktale boogie*. Hans-Jørgen Nielsen er morsom når han boltrer seg i observasjoner av intellektuelt jåleri og pompøst tåkeprat. Den viktigste grunnen til å anbefale boken for kolleger er likevel at Hans-Jørgen Nielsen er en glimrende veiviser til teorier og begreper med stor betydning for forståelsen av både faget og tidsånden.

På bokens tittelblad står et sitat, angivelig fra en anonym indisk atomfysiker: ”Bohr var som Buddah. Han var alltid omhyggelig med ikke å si for mye.” Det er betimelig iblant å bli minnet på muligheten av å holde kjeft i respekt for ting man ikke har tilstrekkelig greie på.

ElisabethSwensen

Seljord helsesenter

Seljord

Publisert: 20. januar 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.